

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО

Кафедра соціальної медицини, економіки та організації охорони здоров'я

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор
з науково-педагогічної роботи
доцент І.І. СОЛОНИНКО

«31» 07 2023 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВБ 3.3 Індивідуальний профільний курс ПРОФІЛАКТИЧНА ПЕДІАТРІЯ

**ВБ 3.3.1 ГІГІЄНА З ГІГІЄНОЮ ДИТЯЧОГО І ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ,
СОЦІАЛЬНА МЕДИЦИНА, ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я, ІНФЕКЦІЙНІ
ХВОРОБИ, ФТИЗІАТРІЯ, КЛІНІЧНА ІМУНОЛОГІЯ, ПАЛАТИВНА І
ХОСПІСНА МЕДИЦИНА**

ВБ 3.3.1.2 СОЦІАЛЬНА МЕДИЦИНА, ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я

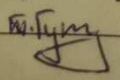
Змістовий модуль 3. Організація охорони здоров'я

Змістовий модуль 4. Економіка охорони здоров'я

**підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти
галузі знань 22 «Охорона здоров'я»
спеціальності 228 «Педіатрія»**

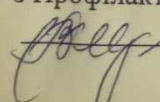

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри
Соціальної медицини, економіки та
організації охорони здоров'я
ЛНМУ імені Данила Галицького
(протокол № 8 від 13.06.2023 року)
Завідувач кафедри

 доцент Т. Г. ГУТОР

Затверджено

профільною методичною комісією
з Профілактичної медицини
ЛНМУ імені Данила Галицького
(протокол № 4 від 15.06.2023 року)
Голова методичної комісії
з Профілактичної медицини

 професор В. І. ФЕДОРЕНКО

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: завідувач кафедри соціальної медицини, економіки та організації охорони здоров'я, кандидат медичних наук, доцент Т. Г. ГУТОР, доцент В.І. ДЯЧИШИН, асистент Н. Ф. ТІМЧЕНКО

РЕЦЕНЗЕНТИ:

ЛЮБІНЕЦЬ О. В. - професор, д.мед.н., завідувач кафедри громадського здоров'я Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького

ФЕДОРЕНКО В. І. - професор, д.мед.н., завідувач кафедри загальної гігієни з екологією Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Соціальна медицина, громадське здоров'я» складена відповідно до
Освітньо-професійної програми «Педіатрія»
Стандарту вищої освіти другого (магістерського) рівня
галузі знань 22 «Охорона здоров'я»
спеціальності 228 «Педіатрія»

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (АНОТАЦІЯ)

Навчальна дисципліна «Соціальна медицина, громадське здоров'я» передбачає опанування:

- організації охорони здоров'я, тобто діяльності системи щодо забезпечення збереження, зміцнення, та відновлення здоров'я населення, у т.ч. організації медичної допомоги та системи громадського здоров'я;
- економічних основ системи медичного обслуговування населення на основі вивчення організаційно-правових засад діяльності закладів охорони здоров'я в ринкових умовах, економічного аналізу та методів оцінки фінансово-господарської діяльності в сфері охорони здоров'я.

Структура навчальної дисципліни	Кількість кредитів, годин, з них				Рік навчання	Вид контролю
	Всього	Аудиторних		СРС		
		Лекцій (год.)	Практичних занять (год.)			
«Соціальна медицина, громадське здоров'я»	3,5 кредити / 105 год.	-	54	51	6-й	залік
Змістовий модуль 3 «Організація охорони здоров'я»	3,0 кредити / 60 год.	-	42	18		
Змістовий модуль 4 «Економіка охорони здоров'я»	1,5 кредити/45 год.	-	12	33		

Предметом вивчення навчальної дисципліни є сучасні принципи доказової медицини, теоретичні та методичні основи організації системи охорони здоров'я та економіка ОЗ.

Міждисциплінарні зв'язки дисципліни

- ґрунтується на вивченні студентами навчальних дисциплін: історії медицини, соціології та медичної соціології, гігієни та екології, біостатистики, інформатики, етики, основ економічних теорій;
- інтегрується з цими дисциплінами та в подальшому з клінічними та гігієнічними дисциплінами;
- забезпечує вивчення правових і організаційних засад галузі охорони здоров'я;
- закладає основи вивчення організації лікувально-діагностичного процесу, а також оцінки його обсягу та якості при вивченні клінічних дисциплін;
- сприяє формуванню профілактичного напрямку діяльності майбутніх лікарів-педіатрів з урахуванням можливого впливу на здоров'я населення чинників різного походження, оцінки ризику при розробці комплексних медико-соціальних заходів у взаємодії з системою громадського здоров'я;
- сприяє формуванню економічного світогляду та основних компетентісних характеристик щодо методології економічного аналізу діяльності медичних закладів у сучасних умовах.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Метою вивчення навчальної дисципліни «Соціальна медицина, громадське здоров'я» (змістовий модуль 3 «Організація охорони здоров'я», змістовий модуль 4 «Економіка охорони здоров'я») є оволодіння необхідними знаннями, навичками й набуття компетентностей щодо дослідження, аналізу та оцінки показників стану дитячого здоров'я населення, якості надання медичної допомоги та правильності ведення обліково-звітної документації, що дозволить розробити з позицій доказової медицини рекомендації з попередження і усунення шкідливого впливу чинників на здоров'я дитячого населення, приймати ефективні управлінські рішення.

1.2. Основними завданнями навчальної дисципліни «Соціальна медицина, громадське здоров'я» є:

Змістовий модуль 3 «Організація охорони здоров'я»

- засвоєння теоретичних основ та правових засад системи охорони здоров'я, її функцій та стратегічних напрямів розвитку;
- засвоєння засад, напрямів, завдань системи громадського здоров'я;
- засвоєння основ організації медичної допомоги, принципів оцінки організації та якості надання різних видів медичної допомоги населенню в умовах реформування галузі охорони здоров'я;
- формування знань з питання експертизи втрати працездатності, її видів, порядку організації та дій медичних працівників щодо конкретних ситуацій експертизи втрати працездатності;
- опанування знань щодо формування медичних висновків про тимчасову непрацездатність в Реєстрі медичних висновків в електронній системі охорони здоров'я;
- засвоєння принципів розробки управлінських рішень, спрямованих на вдосконалення діяльності закладів охорони здоров'я;
- опанування стратегіями профілактики захворюваності, в тому числі при COVID – 19;
- формування знань щодо особливостей застосування медико-профілактичних технологій під час воєнного стану.

Змістовий модуль 4 «Економіка охорони здоров'я»

- опанування основ економічного аналізу діяльності медичного закладу;
- засвоєння принципів аналізу та оцінки фінансово-економічних показників господарської діяльності медичних закладів з метою раціонального використання наявних ресурсів;
- формування знань з питань цінової політики, стратегічного та тактичного планування економічного розвитку медичного закладу;
- ознайомлення з розробкою бізнес-плану підприємницької діяльності в системі охорони здоров'я.

1.3. Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна.

Згідно з вимогами Стандарту дисципліна забезпечує набуття студентами **компетентностей:**

Інтегральна

Здатність застосовувати набуті загальні і фахові компетентності для вирішення складних задач професійної діяльності лікаря-педіатра та практичних проблем у галузі охорони здоров'я на відповідній посаді, сфера застосування яких передбачена визначеними переліками синдромів та симптомів захворювань, невідкладних станів, фізіологічних станів та захворювань, що потребують особливої тактики ведення пацієнтів; лабораторних та інструментальних досліджень, медичних маніпуляцій; питань судової та військової експертизи та/або здійснення інновацій.

Здатність розв'язувати складні задачі, у тому числі дослідницького та інноваційного характеру у сфері медицини (педіатрії). Здатність продовжувати навчання з високим ступенем автономії.

Загальні:

ЗК-1 – Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

- ЗК-2 – Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
 ЗК-3 – Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
 ЗК-4 – Знання та розуміння предметної галузі та розуміння професійної діяльності.
 ЗК-5 – Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
 ЗК-6 – Здатність приймати обґрунтовані рішення.
 ЗК-7 – Здатність працювати в команді.
 ЗК-8 – Здатність до міжособистісної взаємодії.
 ЗК-9 – Здатність спілкуватись іноземною мовою.
 ЗК-10 – Здатність використовувати інформаційні і комунікаційні технології.
 ЗК-11 – Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.
 ЗК-12 – Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.
 ЗК-13 – Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.
 ЗК-14 – Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
 ЗК-15 – Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні:

- ФК-1 Здатність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані.
 ФК-11 Здатність розв'язувати медичні проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності.
 ФК-13 Здатність до проведення санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів.
 ФК-14 Здатність до планування і проведення профілактичних та протиепідемічних заходів щодо інфекційних хвороб.
 ФК-15 Здатність до проведення медико-соціальної експертизи та експертизи працездатності.
 ФК-16 Здатність до ведення медичної документації, в тому числі електронних форм.
 ФК-17 Здатність до оцінювання впливу навколишнього середовища, соціально-економічних та біологічних детермінант на стан здоров'я індивідуума (у т.ч. дітей і підлітків), сім'ї, популяції.
 ФК-18 Здатність до проведення аналізу діяльності лікаря, підрозділу, закладу охорони здоров'я, забезпечення якості медичної допомоги дитячому, підлітковому та дорослому населенню і підвищення ефективності використання медичних ресурсів.
 ФК-19 Здатність до організації та інтеграції надання медичної допомоги населенню та проведення маркетингу медичних послуг.
 ФК-20 Здатність до проведення епідеміологічних та медико-статистичних досліджень здоров'я дітей та дорослого населення; обробки соціальної, економічної та медичної інформації.
 ФК-21 Зрозуміло і неоднозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.
 ФК-22 Здатність управляти робочими процесами у сфері охорони здоров'я, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів
 ФК-23 Здатність розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проекти у сфері охорони здоров'я.
 ФК-24 Дотримання етичних принципів при роботі з пацієнтами, лабораторними тваринами.
 ФК-25 Дотримання професійної та академічної доброчесності, нести відповідальність за достовірність отриманих наукових результатів.

Цифрові компетентності в сфері охорони здоров'я

Деталізація компетентностей відповідно до дескрипторів НРК у формі «Матриці компетентностей»

Матриця компетентностей

№	Компетентність	Знання	Уміння	Комунікація	Автономія та відповідальність

		Зн1 - Критичне осмислення проблем у галузі та на межі галузей знань	У1 - Здатність розв'язувати проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів	К1 - Використання іноземних мов у професійній діяльності	АВ1 - Відповідальність за внесок до професійних знань і практики та/або оцінювання результатів діяльності команд та колективів
		Зн2 - Спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної діяльності або галузі знань і є основою для оригінального мислення та проведення досліджень	У2 - Здатність інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі у широких або мультидисциплінарних контекстах	К2 - Зрозуміле і недвозначне донесення власних знань, висновків та аргументації до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються	АВ2 - Управління робочими або навчальними процесами, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів
			У3 - Спеціалізовані уміння/навички розв'язання проблем, необхідні для проведення досліджень та/або провадження інноваційної діяльності з метою розвитку нових знань та процедур		АВ3 - Здатність продовжувати навчання з високим ступенем автономії
1	Здатність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані	Зн1	У1	К1	АВ1
2	Здатність розв'язувати медичні проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності	Зн1	У1	К2	АВ1
3	Здатність до проведення санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів	Зн1	У2	К2	АВ1
4	Здатність до планування і проведення профілактичних та протиепідемічних заходів щодо інфекційних хвороб	Зн1	У1	К2	АВ1
5	Здатність до проведення експертизи працездатності	Зн1	У3	К2	АВ2
6	Здатність до ведення медичної документації, в тому числі електронних форм	Зн1	У3	К2	АВ2
7	Здатність до оцінювання впливу навколишнього середовища, соціально-економічних та біологічних детермінант на стан здоров'я індивідуума, сім'ї, популяції	Зн1	У1	К2	АВ2

8	Здатність до проведення аналізу діяльності лікаря, підрозділу, закладу охорони здоров'я, забезпечення якості медичної допомоги і підвищення ефективності використання медичних ресурсів	Зн1	У1	К2	АВ2
9	Здатність до організації та інтеграції надання медичної допомоги населенню та проведення маркетингу медичних послуг	Зн1	У2	К2	АВ2
10	Здатність до проведення епідеміологічних та медико-статистичних досліджень здоров'я населення; обробки соціальної, економічної та медичної інформації.	Зн1	У2	К2	АВ1
11	Зрозуміло і неоднозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються	Зн1	У1	К1	АВ1
12	Здатність управляти робочими процесами у сфері охорони здоров'я, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів	Зн1	У1	К2	АВ1
13	Здатність розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проекти у сфері охорони здоров'я	Зн1	У1	К1	АВ3
14	Дотримання етичних принципів при роботі з пацієнтами, лабораторними тваринами.	Зн2	У2	К2	АВ2
15	Дотримання професійної та академічної доброчесності, нести відповідальність за достовірність отриманих наукових результатів	Зн1	У2	К1	АВ3

Результати навчання:

Програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна:

ПРН-1 Мати ґрунтовні знання із структури професійної діяльності. Вміти здійснювати професійну діяльність, що потребує оновлення та інтеграції знань. Нести відповідальність за професійний розвиток, здатність до подальшого професійного навчання з високим рівнем автономності.

ПРН-2 Розуміння та знання фундаментальних і клінічних біомедичних наук, на рівні достатньому для вирішення професійних задач у сфері охорони здоров'я.

ПРН-3 Спеціалізовані концептуальні знання, що включають наукові здобутки у сфері охорони здоров'я і є основою для проведення досліджень, критичне осмислення проблем у сфері медицини та дотичних до неї міждисциплінарних (у т.ч. педіатричних) проблем.

ПРН-15 Організовувати надання медичної допомоги та лікувально-евакуаційних заходів населенню та військовослужбовцям в умовах надзвичайних ситуації та бойових дій, в т.ч. у польових умовах.

ПРН-16 Формувати раціональні медичні маршрути пацієнтів; організовувати взаємодію з колегами в своєму та інших закладах, організаціях та установах; застосовувати інструменти просування медичних послуг на ринку, на підставі аналізу потреб населення, в умовах функціонування закладу охорони здоров'я, його підрозділу, в конкурентному середовищі.

ПРН-18 Визначати стан функціонування та обмежень життєдіяльності особи та тривалість непрацездатності з оформленням відповідних документів, в умовах закладу охорони здоров'я на підставі даних про захворювання та його перебіг, особливості професійної діяльності людини, тощо. Вести медичну документацію щодо пацієнта та контингенту населення на підставі нормативних документів.

ПРН-19 Планувати та втілювати систему протиепідемічних та профілактичних заходів, щодо виникнення та розповсюдження захворювань серед населення.

ПРН-20 Аналізувати епідеміологічний стан та проводити заходи масової й індивідуальної, загальної та локальної профілактики інфекційних захворювань.

ПРН-21 Відшукувати необхідну інформацію у професійній літературі та базах даних інших джерелах, аналізувати, оцінювати та застосовувати цю інформацію.

ПРН-22 Застосовувати сучасні цифрові технології, спеціалізоване програмне забезпечення, статистичні методи аналізу даних для розв'язання складних задач охорони здоров'я.

ПРН-23 Оцінювати вплив навколишнього середовища на стан здоров'я людини для оцінки стану захворюваності населення.

ПРН-24 Організувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.

ПРН-25 Зрозуміло і однозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців і нефахівців.

ПРН-26 Управляти робочими процесами у сфері охорони здоров'я, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів, організувати роботу та професійний розвиток персоналу з урахуванням набутих навиків ефективної роботи в команді, позицій лідерства, належної якості, доступності і справедливості, забезпечення надання інтегрованої медичної допомоги.

ПРН-27 Вільно спілкуватися державною та англійською мовою, як усно так і письмово для обговорення професійної діяльності, досліджень та проектів.

ПРН-28 Приймати ефективні рішення з проблем охорони здоров'я, оцінювати потрібні ресурси, враховувати соціальні, економічні та етичні наслідки.

ПРН-29 Планувати, організувати та проводити заходи зі специфічної профілактики інфекційних захворювань, в тому числі згідно з Національним календарем профілактичних щеплень, як обов'язкових так і рекомендованих. Управляти залишками вакцин, організувати додаткові вакцинальні кампанії, у т.ч. заходи з імунопрофілактики.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

На вивчення навчальної дисципліни «Соціальна медицина, громадське здоров'я» відводиться 3,5 кредитів ЄКТС, 105 годин.

Тема 1. Амбулаторно-поліклінічні заклади. Організація роботи та обліково-звітна документація. Нормативно-правове регулювання ЄСОЗ

Основна документація, яка застосовується для обліку роботи підрозділів поліклініки, зміст і порядок її заповнення. Методика обчислення та аналіз показників діяльності поліклініки за даними звіту юридичної особи незалежно від її організаційно-правової форми та фізичної особи-підприємця, які провадять господарську діяльність із медичної практики, за 20__ рік» (ф. № 20), звіту про кількість захворювань, зареєстрованих у хворих, які проживають у районі обслуговування лікувально-профілактичного закладу (ф. № 12). Журнал реєстрації амбулаторних пацієнтів (ф. № 074/о). Практичне використання Міжнародної класифікації первинної медичної допомоги ІСРС-2-Е та Міжнародної статистичної класифікації хвороб та споріднених проблем охорони здоров'я Десятого перегляду (МКХ-10).

Тема 2. Комплексна оцінка стану здоров'я населення на основі інтегральних показників. Чинники ризику гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2. Автоматизовані довідники центральної бази даних електронної системи охорони здоров'я

Застосування статистичних методів визначення та оцінки стану здоров'я населення у взаємозв'язку з чинниками, що його обумовлюють. Визначення основних інтегральних показників стану здоров'я населення.

Визначення джерел та/або місця знаходження інформації для вивчення та оцінка стану здоров'я населення (демографічних показників, захворюваності, інвалідності тощо). Розробка управлінських рішень, спрямованих на покращання здоров'я населення.

Тема 3. Організація стаціонарної допомоги населенню. Обліково-звітна документація. Функціонування ЄСОЗ під час воєнного стану

Методика правильності заповнення та аналіз лікарем стаціонару основної обліково-звітної документації: Листка обліку руху хворих і ліжкового фонду (ф. № 007/о), Зведеної відомості обліку руху хворих і ліжкового фонду в стаціонарі, відділенні або профілю ліжок (ф. № 016/о), Виписки із Медичної карти амбулаторного/стаціонарного хворого (ф. № 027/о), Історії вагітності та пологів (ф. № 096/о), Медичної карти новонародженого (ф. № 097/о), Карти пацієнта, який вибув із стаціонару (ф. № 066/о), «Звіт про захворювання, зареєстровані у хворих, які проживають у районі обслуговування лікувально-профілактичного закладу, за 20__ рік» (ф. № 12), «Звіт юридичної особи незалежно від її організаційно-правової форми та фізичної особи - підприємця, які провадять господарську діяльність із медичної практики, за 20__ рік» (ф. № 20), "Звіт про медичну допомогу вагітним, роділлям та породіллям за 20__ рік»(ф. № 21), «Звіт про медичну допомогу дітям за 20__ рік» (ф. № 31).

Тема 4. Методика правильності заповнення та аналіз основної обліково-звітної документації

ЗОЗ. Реєстри центральної бази даних ЕСОЗ

Методика правильності заповнення та аналіз лікарем основної обліково-звітної документації: Медичної карти амбулаторного хворого (ф. № 025/о), Виписки із Медичної карти амбулаторного/стаціонарного хворого (ф. № 027/о), Карти пацієнта, який вибув із стаціонару (ф. № 066/о), Індивідуальної карти вагітної та породіллі (ф. № 111/о), Обмінної карти пологового будинку, пологового відділення лікарні (відомості жіночої консультації, про вагітну) (ф. № 113/о), Історії розвитку дитини (ф. № 112/о).

Тема 5. Нормативно-правові документи діяльності лікаря первинного рівня та стаціонару.

Використання алгоритму дій лікаря при проведенні експертизи тимчасової непрацездатності. За конкретними ситуаціями визначити порядок проведення експертизи тимчасової втрати працездатності в амбулаторно-поліклінічних закладах, стаціонарах, жіночих консультаціях. Порядок та особливості оплати листка непрацездатності в залежності від страхового стажу.

Тема 6. Організація роботи та проведення медико-соціальної експертизи втрати працездатності.

Засвоєння Порядку організації експертизи тимчасової втрати працездатності (ЕТН). Деякі питання організації діяльності лікуючих лікарів суб'єктів господарювання під час здійснення ЕТН, особливо під час воєнного стану. Завдання лікарсько-консультативної комісії (ЛКК) закладу. Питання формування медичних висновків про тимчасову непрацездатність, їх види. Порядок формування медичних висновків про тимчасову непрацездатність в Реєстрі медичних висновків в електронній системі охорони здоров'я. Порядок та особливості оплати листка непрацездатності в залежності від страхового стажу. Сутність медико-соціальної експертизи стійкої втрати працездатності. Ступені втрати працездатності.

Тема 7. Організація профілактичних заходів в ЗОЗ різних рівнів, в тому числі під час воєнного стану. Електронні медичні записи в ЕСОЗ, їх відмінність від медичної інформації у формах медичної облікової документації

Методи та засоби медико-гігієнічного навчання та виховання населення, їх особливості в різних закладах охорони здоров'я. Визначення понять «промоція здоров'я», «здоровий спосіб життя», «профілактика». Види профілактики. Значення формування здорового способу життя для збереження та зміцнення здоров'я населення. Провідні чинники способу життя, які впливають на стан здоров'я населення. Напрями формування здорового способу життя. Розробка анкет для вивчення чинників, що впливають на стан здоров'я населення. Складання плану лекцій. Значення комунікації в питаннях збереження і зміцнення здоров'я. Форми комунікацій. Значення зв'язків із громадськістю та засобами масової інформації. Проблеми та можливі помилки. Прес-реліз в громадському здоров'ї – важлива форма донесення медичної інформації до широкого загалу: правила складання та використання.

Тема 8. Народжуваність. Заповнення та аналіз обліково-звітної документації

Основні облікові документи, які регламентують діяльність лікаря та медичного закладу в контексті демографічних процесів (народжуваності): Медичне свідоцтво про народження (ф. № 103/о). Методика правильності заповнення та аналіз лікарем основної обліково-звітної документації: Обмінної карти пологового будинку, пологового відділення лікарні (відомості жіночої консультації, про вагітну) (ф. № 113/о), Історії розвитку дитини (ф. № 112/о).

Тема 9. Смертність. Заповнення та аналіз обліково-звітної документації

Основні облікові документи, які регламентують діяльність лікаря та медичного закладу в контексті демографічних процесів (смертності): Лікарське свідоцтво про перинатальну смерть (ф. № 106-2/о), Лікарське свідоцтво про смерть (ф. № 106/о). Кодування діагнозів причин смерті у відповідності до Міжнародної статистичної класифікації хвороб та споріднених проблем охорони здоров'я Десятого перегляду (МКХ-10). Методика правильності заповнення та аналіз лікарем основної обліково-звітної документації: Обмінної карти пологового будинку, пологового відділення лікарні (відомості жіночої консультації, про вагітну) (ф. № 113/о), Історії розвитку дитини (ф. № 112/о). «Звіт про захворювання, зареєстровані у хворих, які проживають у районі обслуговування лікувально-профілактичного закладу, за 20__ рік» (ф. № 12), «Звіт юридичної особи незалежно від її організаційно-правової форми та фізичної особи - підприємця, які провадять господарську діяльність із медичної практики, за 20__ рік» (ф. № 20).

Тема 10. Організація медичного страхування як механізму фінансування галузі охорони

здоров'я. Взаємодія ЕСОЗ з іншими державними системами та ресстрами

Зміст медичного страхування. Види медичного страхування та особливості їх організації. Економічна сутність медичного страхування. Місце і роль лікаря загальної практики в системі медичного страхування. Організація контролю якості медичних послуг в умовах страхової медицини. Фінансова надійність страховика. Страхові резерви. Методика визначення страхового тарифу. Економічний аналіз систем медичного страхування деяких розвинутих країн.

Тема 11. Організація та зміст фінансового менеджменту в системі охорони здоров'я. Організаційно-управлінське та технічно-ресурсне забезпечення розвитку ЕСОЗ

Система фінансування галузі охорони здоров'я в сучасних умовах. Система заходів щодо реформування бюджетної політики в охорони здоров'я. Економічний механізм взаєморозрахунків між закладами охорони здоров'я в сучасних умовах. Сутність, види, форми, механізми оплати праці працівників медичної сфери. Особливості формування та регулювання цін в галузі охорони здоров'я. Цінова політика в системі охорони здоров'я. Структура ціни медичної послуги та аналіз її елементів. Методика розрахунку вартості медичних послуг.

Фінансовий стан медичних підприємства та механізми його оцінки. Основні показники результативності фінансової діяльності медичних підприємств.

Тема 12. Теоретичні та організаційні основи економіки охорони здоров'я

Предмет, методи, мета, основні завдання економіки охорони здоров'я. Здоров'я та охорона здоров'я як економічні категорії. Специфіка та механізм дії економічних законів в сфері охорони здоров'я та у медичному забезпеченні. Суть, функції та методологія планування діяльності в системі охорони здоров'я. Планування обсягів діяльності медичних закладів та чисельності кадрів при наданні медичної допомоги. Стратегія розвитку галузі охорони.

Тема 13. Економічний аналіз і оцінка ефективності діяльності закладів охорони здоров'я. Управління якістю даних в цифровому середовищі охорони здоров'я

Сутність і значення економічного аналізу для системи охорони здоров'я, медичного підприємства. Методи економічної оцінки як інструмент раціонального використання ресурсів галузі: «мінімізація витрат», «витрати-результативність», «витрати-вигода», «витрати-корисність».

Необхідність економічної оцінки медичних програм, новітніх методів лікування. Сутність і порівняльна характеристика методів економічного аналізу з метою прийняття управлінських рішень.

Показники і критерії медичної ефективності діяльності закладів охорони здоров'я. Соціальна ефективність, її критерії. Визначення і аналіз економічної ефективності діяльності закладів охорони здоров'я. Вивчення економічних збитків при тимчасовій втраті працездатності, що викликана захворюваністю населення та травматизмом. Економічний ефект і економічна ефективність. Прямі витрати та непрямі втрати, що пов'язані з захворюваністю та інвалідністю населення.

Тема 14. Ринок послуг в охорони здоров'я

Закономірності формування, функціонування та особливості ринку охорони здоров'я та медичних послуг. Організаційно-економічні та правові методи регулювання ринку медичних послуг. Кон'юнктура ринку послуг охорони здоров'я: попит, пропозиція, ціна, конкуренція. Еластичність попиту за ціною як інструмент раціонального використання обмежених ресурсів галузі. Медичні послуги та їх властивості. Конкуренція, види конкурентних структур.

Суть підприємництва і його особливості в охорони здоров'я. Правові засади підприємницької діяльності в охорони здоров'я. Економічна сутність підприємництва при наданні медичної допомоги. Організаційно-правові форми підприємницької діяльності, їх порівняльна характеристика. Бізнес-план як інструмент регулювання підприємницької діяльності.

Тема 15. Організація підприємницької та маркетингової діяльності в охорони здоров'я. План розвитку електронної системи охорони здоров'я в Україні

Сутність, принципи, функції, завдання та мета маркетингу. Процес маркетингового дослідження. Аналіз можливостей ринку медичних послуг. Стратегія і тактика маркетингової діяльності. Засоби поширення інформації та оцінка ефективності реклами. Маркетинговий контроль. Складові маркетингової діяльності медичного закладу. Етапи комплексного маркетингового дослідження ринку медичних послуг. Аналіз можливостей медичного закладу на ринку послуг охорони здоров'я. Реклама.

Тема 16. Ціноутворення в системі охорони здоров'я

Сутність ціни. Функції ціни. Ціноутворюючі чинники. Механізм регулювання цін. Класифікація цін в системі охорони здоров'я. Цінова політика медичного закладу. Етапи процесу ціноутворення. Елементи ціни медичної послуги. Класифікація витрат на надання медичної послуги: постійні, змінні, середні, граничні, накладні, альтернативні. Методи ціноутворення. Цінові стратегії. Послуги з охорони здоров'я звільнені від оподаткування ПДВ.

Тема 17. Стратегії профілактики захворюваності, в тому числі при COVID-19. Особливості надання медичної допомоги під час воєнного стану

Методичні підходи до вивчення чинників, які визначають рівні здоров'я населення та його окремих контингентів. Особливості вивчення впливу чинників: соціально-економічних, соціально-біологічних, екологічних і природно-кліматичних, медико-організаційних. Застосування методів біостатистики (похідні та середні величини, метод стандартизації, кореляційно-регресійний аналіз, параметрична та непараметрична оцінка вірогідності результатів досліджень, бальна, рейтингова оцінка). Показники системи оцінки здоров'я населення ВООЗ.

Тема 18. Особливості електронного документообігу в медицині. Підготовка до заключної атестації випускників. Залік

Аналіз стану здоров'я певного контингенту, що вивчається. Висновок за результатами статистичного дослідження. Ведення медичної документації щодо пацієнта та обслугованого контингенту. Кодування діагнозу за міжнародними класифікаціями. Ознайомлення з новітніми електронними програми ведення пацієнтів на всіх рівнях надання медичної допомоги.

Визначення джерел та/або місця знаходження інформації, використаних в ситуаційній задачі. Проведення статистичної обробки даних. Аналіз стану здоров'я певного контингенту, що вивчається. Виявлення діючих факторів ризику щодо негативного впливу на стан здоров'я населення. Висновок за результатами статистичного дослідження. Обґрунтовування напрямків з покращення / оптимізації досліджуваного явища та розробляти варіанти профілактичних заходів. Графічне зображення отриманих статистичних даних. Ведення медичної документації щодо пацієнта та обслугованого контингенту. Кодування діагнозу за МКХ-10 перегляду.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

		Лекції	Практичні заняття	СРС	Індивідуальна робота
1.	Амбулаторно-поліклінічні заклади. Організація роботи та обліково-звітна документація. Нормативно-правове регулювання ЕСОЗ	-	6	-	-
2.	Комплексна оцінка стану здоров'я населення на основі інтегральних показників. Чинники ризику гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2. Автоматизовані довідники центральної бази даних електронної системи охорони здоров'я	-	-	5	-
3.	Організація стаціонарної допомоги населенню. Обліково-звітна документація. Функціонування ЕСОЗ під час воєнного стану	-	6	-	-
4.	Методика правильності заповнення та аналіз основної обліково-звітної документації ЗОЗ. Реєстри центральної бази даних ЕСОЗ	-	-	5	-
5.	Нормативно-правові документи діяльності лікаря первинного рівня та стаціонару	-	-	4	-
6.	Організація роботи та проведення медико-соціальної експертизи втрати працездатності	-	6	-	-

7.	Організація профілактичних заходів в ЗОЗ різних рівнів, в тому числі під час воєнного стану. Електронні медичні записи в ЕСОЗ, їх відмінність від медичної інформації у формах медичної облікової документації	-	-	4	-
8.	Народжуваність. Заповнення та аналіз обліково-звітної документації	-	6	-	-
9.	Смертність. Заповнення та аналіз обліково-звітної документації.	-	6	-	-
10.	Організація медичного страхування як механізму фінансування галузі охорони здоров'я. Взаємодія ЕСОЗ з іншими державними системами та реєстрами	-	-	7	-
11.	Організація та зміст фінансового менеджменту в системі охорони здоров'я. Організаційно-управлінське та технічно-ресурсне забезпечення розвитку ЕСОЗ	-	-	7	-
12.	Теоретичні та організаційні основи економіки охорони здоров'я	-	6	-	-
13.	Економічний аналіз і оцінка ефективності діяльності закладів охорони здоров'я. Управління якістю даних в цифровому середовищі охорони здоров'я	-	-	6	-
14.	Ринок послуг в охороні здоров'я	-	-	7	-
15.	Організація підприємницької та маркетингової діяльності в охороні здоров'я. План розвитку електронної системи охорони здоров'я в Україні	-	-	6	-
16.	Ціноутворення в системі охорони здоров'я	-	6	-	-
17.	Стратегії профілактики захворюваності, в тому числі при COVID-19. Особливості надання медичної допомоги під час воєнного стану	-	6	-	-
18.	Особливості електронного документообігу в медицині. Підготовка до заключної атестації випускників. Залік	-	6	-	-
Усього годин 105/3,5 кредити ECTS		0	54	51	0
Підсумковий контроль		Залік			

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ – не передбачено

5. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Теми практичних занять	К-ть годин
1.	Амбулаторно-поліклінічні заклади. Організація роботи та обліково-звітна документація. Нормативно-правове регулювання ЕСОЗ	6
2.	Організація стаціонарної допомоги населенню. Обліково-звітна документація. Функціонування ЕСОЗ під час воєнного стану	6
3.	Організація роботи та проведення медико-соціальної експертизи втрати працездатності.	6
4.	Народжуваність. Заповнення та аналіз обліково-звітної документації.	6
5.	Смертність. Заповнення та аналіз обліково-звітної документації.	6
6.	Теоретичні та організаційні основи економіки охорони здоров'я.	6
7.	Ціноутворення в системі охорони здоров'я.	6
8.	Стратегії профілактики захворюваності, в тому числі при COVID-19. Особливості надання медичної допомоги під час воєнного стану	6
9.	Особливості електронного документообігу в медицині. Підготовка до заключної атестації випускників. Залік	6
Разом		54

6. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

№ з/п	Теми самостійної роботи	К-ть годин	Вид контролю
1.	Комплексна оцінка стану здоров'я населення на основі інтегральних показників. Чинники ризику гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2. Автоматизовані довідники центральної бази даних електронної системи охорони здоров'я	5	Поточний контроль на практичних заняттях
2.	Методика правильності заповнення та аналіз основної обліково-звітної документації ЗОЗ. Реєстри центральної бази даних ЕСОЗ	5	Поточний контроль на практичних заняттях
3.	Нормативно-правові документи діяльності лікаря первинного рівня та стаціонару	4	Поточний контроль на практичних заняттях
4.	Організація профілактичних заходів в ЗОЗ різних рівнів, в тому числі під час воєнного стану. Електронні медичні записи в ЕСОЗ, їх відмінність від медичної інформації у формах медичної облікової документації	4	Поточний контроль на практичних заняттях
5.	Організація медичного страхування як механізму фінансування галузі охорони здоров'я. Взаємодія ЕСОЗ з іншими державними системами та реєстрами	7	Поточний контроль на практичних заняттях
6.	Організація та зміст фінансового менеджменту в системі охорони здоров'я. Організаційно-управлінське та технічно-ресурсне забезпечення розвитку ЕСОЗ	7	Поточний контроль на практичних заняттях
7.	Економічний аналіз і оцінка ефективності діяльності закладів охорони здоров'я. Управління якістю даних в цифровому середовищі охорони здоров'я	6	Поточний контроль на практичних заняттях
8.	Ринок послуг в охороні здоров'я.	7	Поточний контроль на практичних заняттях
9.	Організація підприємницької та маркетингової діяльності в охороні здоров'я. План розвитку електронної системи охорони здоров'я в Україні	6	Поточний контроль на практичних заняттях
	Разом	51	

7. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

До кожної теми практичного заняття та для теми самостійної роботи передбачено виконання індивідуального ситуаційного завдання. Оцінювання СРС здійснюється викладачем у форматі «зараховано» або «не зараховано».

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

1. Словесні методи: бесіда, розповідь, пояснення, робота з літературою.
2. Наочні методи: ілюстрування, демонстрування, спостереження.
3. Практичні методи: ситуаційні задачі, самостійна робота, пошуково-дослідницька робота.
4. Інтерактивні методи: дискусія, робота в малих групах, мозковий штурм, кейс-метод, ділова гра.

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ:

Види контролю: поточний і підсумковий.

Форма підсумкового контролю: залік.

Критерії оцінювання: Під час оцінювання засвоєння кожної теми за поточну навчальну діяльність студенту виставляються оцінки за 4-ри бальною (традиційною) шкалою з урахуванням затверджених критеріїв оцінювання дисципліни. При цьому враховуються усі види робіт,

передбачені навчальною програмою. Студент має отримати оцінку з кожної теми. Форми оцінювання поточної навчальної діяльності є стандартизованими і включають контроль теоретичної та практичної підготовки.

Виставлені за традиційною шкалою оцінки конвертуються у бали.

10. ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей теми, а також під час індивідуальної роботи викладача зі студентом для тих тем, які студент опрацьовує самостійно та вони не входять до структури практичного заняття.

Вирішення тестових ситуаційних завдань ліцензійного іспиту Крок-2 “Загальна лікарська підготовка” з навчальної дисципліни “Соціальна медицина, громадське здоров’я”.

11. ФОРМА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Підсумковий контроль (залік) здійснюється по завершенню вивчення предмету на останньому практичному занятті. До підсумкового контролю допускаються студенти, які виконали всі види робіт, передбачені навчальною програмою, та при вивченні дисципліни набрали кількість балів, не меншу за мінімальну.

12. СХЕМА НАРАХУВАННЯ ТА РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент за поточну навчальну діяльність за семестр для зарахування дисципліни становить 200 балів.

Мінімальна кількість балів, яку повинен набрати студент за поточну навчальну діяльність за семестр для зарахування дисципліни становить 120 бали.

Розрахунок кількості балів проводиться на підставі отриманих студентом оцінок за традиційною шкалою під час вивчення дисципліни, шляхом обчислення середнього арифметичного (СА), округленого до двох знаків після коми. Отримана величина конвертується у бали за багатобальною шкалою таким чином:

$$x = \frac{CA \times 200}{5}$$

Для зручності наведено таблицю перерахунку за 200-бальною шкалою:

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу для дисципліни, що завершуються заліком

4-бальна шкала	200-бальна шкала
5	200
4.97	199
4.95	198
4.92	197
4.9	196
4.87	195
4.85	194
4.82	193
4.8	192
4.77	191
4.75	190
4.72	189
4.7	188
4.67	187
4.65	186
4.62	185

4-бальна шкала	200-бальна шкала
4.45	178
4.42	177
4.4	176
4.37	175
4.35	174
4.32	173
4.3	172
4.27	171
4.24	170
4.22	169
4.19	168
4.17	167
4.14	166
4.12	165
4.09	164
4.07	163

4-бальна шкала	200-бальна шкала
3.92	157
3.89	156
3.87	155
3.84	154
3.82	153
3.79	152
3.77	151
3.74	150
3.72	149
3.7	148
3.67	147
3.65	146
3.62	145
3.57	143
3.55	142
3.52	141

4-бальна шкала	200-бальна шкала
3.37	135
3.35	134
3.32	133
3.3	132
3.27	131
3.25	130
3.22	129
3.2	128
3.17	127
3.15	126
3.12	125
3.1	124
3.07	123
3.02	121
3	120
< 3	Недостатньо

4.52	181	3.99	160	3.45	138
4.5	180	3.97	159	3.42	137
4.47	179	3.94	158	3.4	136

Самостійна робота студентів оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті. Засвоєння тем, які виносяться лише на самостійну роботу контролюється при підсумковому контролі.

Б) Підсумковий контроль проводиться з метою оцінювання результатів навчання на певному освітньо-кваліфікаційному рівні та на окремих його завершених етапах за національною шкалою та шкалою ECTS. Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію студента.

Семестровий контроль навчальної дисципліни «Соціальна медицина, громадське здоров'я» проводиться у формі заліку в обсязі навчального матеріалу, визначеного робочою програмою навчальної дисципліни і в терміни, встановлені робочим навчальним планом, індивідуальним навчальним планом студента.

Семестровий залік - це форма підсумкового контролю, що полягає в оцінці засвоєння студентом навчального матеріалу з певної дисципліни виключно на підставі результатів виконання ним усіх видів навчальних робіт, передбачених робочою навчальною програмою.

Визначення кількості балів, яку студент набрав з дисципліни

Оцінка з дисципліни визначається як сума балів за поточну навчальну діяльність (не менше 120 балів).

Бали з дисципліни незалежно конвертуються як в шкалу ECTS, так і в 4-бальну шкалу. Бали шкали ECTS у 4-бальну шкалу не конвертуються і навпаки.

Бали студентів, які навчаються за однією спеціальністю, з урахуванням кількості балів, набраних з дисципліни ранжують за шкалою ECTS таким чином:

Оцінка ECTS	Статистичний показник
A	Найкращі 10 % студентів
B	Наступні 25 % студентів
C	Наступні 30 % студентів
D	Наступні 25 % студентів
E	Останні 10 % студентів

Бали з дисципліни для студентів, які успішно виконали програму конвертуються у традиційну 4-ри бальну шкалу за абсолютними критеріями, які наведено таблиці:

Бали з дисципліни	Оцінка за 4-ри бальною шкалою
Від 170 до 200 балів	5
Від 140 до 169 балів	4
Від 139 балів до мінімальної кількості балів, яку повинен набрати студент	3
Нижче мінімальної кількості балів, яку повинен набрати студент	2

Оцінка ECTS у традиційну шкалу не конвертується, оскільки шкала ECTS та чотирибальна шкала незалежні.

Об'єктивність оцінювання навчальної діяльності студентів перевіряється статистичними методами (коефіцієнт кореляції між оцінкою ECTS та оцінкою за національною шкалою).

13 МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

- Теоретичні питання до тем практичних занять
- Теоретичні питання для підсумкового контролю
- Задачі для поточного контролю знань
- Задачі для підсумкового контролю знань
- Перелік завдань для самостійної роботи
- Методичні розробки до практичних занять
- Методичні розробки для самостійної роботи студентів

14 РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна (базова)

1. Грузева Т.С., Лехан В.М., Огнев В.А., Галієнко Л.І., Крячкова Л.В., Паламар Б.І., Гречишкіна Н.В., Литвинова Л.О., Гутор Т.Г. [та ін.]. Біостатистика : підруч. для підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти / за ред. проф. Т.С. Грузевої. Вінниця : Нова книга, 2020. 384 с.
2. Практикум для підготовки до практичних занять з навчальної дисципліни «Громадське здоров'я». Львів, 2020.
3. Громадське здоров'я: підручник для студ. вищих мед. навч. закладів. Вінниця: «Нова книга», вид. 3. 2013. 560 с.
4. Jekel's Epidemiology, Biostatistics, Preventive Medicine, and Public Health: With Student Consult. Joann G. Elmore, Dorothea Wild, Heidi D. Nelson, David L. Katz. Elsevier; 5th edition. 2020. 464 p.
5. Oxford Textbook of Global Public Health, 6 edition. / Edited by Roges Detels, Martin Gulliford, Quarraisha Abdool Karim and Chorh Chuan Tan. Oxford University Press, 2018. 1728 p.

Допоміжна

1. Brigitte Baldi, David S. Moore Practice of Statistics in the Life Sciences Fourth Edition. W. H. Freeman; Fourth edition. 2018. 768 p.
2. Board Review in Preventive Medicine and Public Health. Gregory Schwaid. Elsevier, 2017. 450 p.
3. Liam J. Donaldson, Paul Rutter. Donaldson`s Essential Public Health, Fourth Edition. CRC Press, Taylor&Francis Group, 2017. 374 p.

15. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

- Законодавство України. Електронний ресурс: zakon.rada.gov.ua/
- Медичне законодавство України. Електронний ресурс: <http://mozdocs.kiev.ua/>
- Статистичні дані України. Електронний ресурс: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- Статистичні дані Львівської області. Електронний ресурс: <https://www.lv.ukrstat.gov.ua/>
- Центр громадського здоров'я МОЗ України <https://phc.org.ua/>
- Українська база медико-статистичної інформації «Здоров'я для всіх»: <http://medstat.gov.ua/ukr/news.html?id=203>
- Всесвітня організація охорони здоров'я www.who.int
- Європейське регіональне бюро ВООЗ www.euro.who.int/ru/home
- Кохранівський центр доказової медицини www.cebm.net
- Кохранівська бібліотека www.cochrane.org
- Національна медична бібліотека США – MEDLINE PubMed www.ncbi.nlm.nih.gov/PubMed
- Канадський центр доказів в охороні здоров'я www.cche.net
- Центр контролю та профілактики захворювань www.cdc.gov
- Журнал British Medical Journal www.bmj.com
- Журнал Evidence-Based Medicine www.evidence-basedmedicine.com